

Gemeente van Christus,

Een jaar geleden werd op de Nederlandse televisie en radio het initiatief ‘Ode aan de doden’ gepresenteerd. Rond 1 en 2 november was dit, een moment in een jaar dat stil gestaan wordt bij een dierbaar of ander iemand die gestorven is. Heel verschillend werd gereageerd: met een gedicht, verhaal, herinnering, met een lied, foto, een stilte, een traan, en zelfs met een uiting van woede over het dood moeten gaan. We zijn als mensen – ook in deze wat wij noemen ‘hectische’ tijd – nog nooit goed uitgepraat geraakt over dood, doodgaan, een plaats geven aan dood in elk leven, een leren aanvaarden van wat dood is; want ja, wat we ook maar bedenken of doen, voor een ieder van ons geldt dat we ‘een’ keer, beter misschien: één keer, dood gaan. Dan houdt ons in de natuur van hier en nu zijn op. Je hoopt dan maar dat dit vredig en in rust mag gebeuren, maar dat weet je niet zeker omdat je eigen doodgaan geen onderwerp van eigen wetenschap daarover is noch kan zijn. Door de geschiedenis heen hebben we allerlei pogingen gedaan om toch een veelal fantasierijk antwoord te geven op dat doodgaan. Dan ging het vooral over wat na dit doodgaan met ons stond te gebeuren: een gaan naar een andere kant, naar een overzijde, een onderwereld, of een gaan van een hiervoormaals naar een hiernaamaals, naar een hemel, paradijs of zelfs hel; ja, dat hebben we er allemaal zelf van gemaakt. En daarin sta je in wezen alleen, met alle vragen en bedenkingen over de verbinding leven en doodgaan, en zou je slechts nog hoogstens met wat woorden van de dichter Hendrik Marsman kunnen stamelen: *ik sta alleen, geen God of maatschappij die mijn bestaan betreft in een bezield verband*. ‘Een bezield verband’, dat hebben we zo nodig; maar zelfs met die prachtige ‘Oden aan de doden’ is er nog geen ‘bezield verband’ geschapen om vragen over doodgaan aan te kunnen. We staan nog steeds alleen met deze vragen, we zijn als het ware ‘begrensd’, en we kunnen niet verder dan we verder kunnen. Geen God of maatschappij die ons daarbij helpen kan, schijnt het. Deze bijna patstelling – zo noem ik dit maar – is van alle tijden, en zo horen we uit het evangelie naar Lucas dat ook in de tijd van Jezus op een zelfde wijze mensen met dit gevoelige onderwerp bezig waren.

Gemeente, Jezus was begonnen met zijn verblijf in Jeruzalem; En nu werd het tijd om Hem, Jezus, in de tempel te vragen hoe het nu met doodgaan zit en vooral met het daarna ervan,

want er gingen ook in Jezus tijd allerlei theorieën op over dat er een opstanding uit de doden ná de dood zou zijn. Jezus leefde midden onder ons in wat we later zouden benoemen met de Inter-testamentaire periode, de periode tussen het Aloude Testament en het Nieuwe Testament. Grofweg deden in die periode vier geloofstheorieën de ronde: allereerst een ontbreken van enigerlei verwachting van een leven na het doodgaan, vervolgens een verwachting van een definitieve geborgenheid van de dode bij God, verder: een verwachting van een tijdelijke geborgenheid bij God gevolgd door een opstanding van de doden; en dan was er een verwachting van een opstanding van de doden helemaal aan het einde der tijden.

En nu wordt voor het eerst in Lucas een groep mensen opgevoerd die naast de Farizeeën bestond: zij heetten Sadduceeën. Zij behoorden tot aanhangers van de eerste theorie en geloofden niet in opstanding van doden. Het was een wat elitair clubje, een politieke en religieuze groepering binnen het Jodendom. Enkele van die Sadduceeën dus kwamen naar Jezus toe en ondervroegen Hem: ‘Meester, Mozes heeft ons het volgende voorgeschreven: als een gehuwd man sterft zonder dat zijn vrouw kinderen heeft gebaard, moet zijn broer met die vrouw trouwen en nakomelingen verwekken voor zijn broer. Nu waren er zeven broers. ‘Zeven’, zeiden ze, een getal binnen de joodse getallensymboliek dat het teken werd van God’s werk in en met deze wereld. Zeven dus; de eerste was gehuwd, maar stierf kinderloos; daarna trouwde de tweede broer met de vrouw en vervolgens de derde, en toen de andere broers, maar alle zeven waren ze kinderloos toen ze stierven. Ten slotte stierf ook de vrouw. Wiens vrouw is ze dan bij de opstanding? Alle zeven zijn ze immers met haar getrouwd geweest’. Zij dachten hiermee Jezus schaakmat te kunnen zetten! Maar dan komt Jezus met een antwoord dat we nu zouden kunnen noemen, een Copernicaanse wending: en deze keer niet met een gelijkenis of metafoor, antwoordt Jezus en zegt: ‘de kinderen van deze eeuw of tijd huwen en worden uitgehuwelijkt, maar wie waardig bevonden is deel te krijgen aan de komende eeuw of tijd en aan de opstanding van de doden, huwt niet en wordt niet uitgehuwelijkt. Zij kunnen ook niet meer sterven, want ze zijn als engelen en ze zijn kinderen van God omdat ze deel hebben aan de opstanding’. Jezus begint met aan te geven, met een schets, dat wij als mensen niet op onszelf zijn aangewezen als niets- of weinig betekende objecten van natuur die gewoon doodgaan; Jezus zegt eigenlijk – zoals een oud zondagsschoollied het vroeger ooit verwoordde met: ‘kinderen van één Vader’, ‘Onze Vader’; kinderen zijn we, een gezin, in deze wereld, van deze wereld, en van God. Wij horen bij elkaar: mens, man, vrouw, kind, Jezus, u, als levende personen horen wij bij elkaar, in aanwezigheid van God’s Geest, als kinderen, en verhindert

die niet want van hen is het Koninkrijk der hemelen, horen we ergens anders...; en als kinderen van deze wereld leven we als mensen van onze tijd, binnen deze tijd, vanaf het begin van de wording van deze aarde tot en met vandaag. We huwen er in, hebben er lief, doen er ervaringen in op, lijden er in. We leven daarmee wel binnen een begrensdheid van het bestaan, en we kunnen zelfs vanuit die begrensdheid van het bestaan uitspraken, zowel zinvolle als minder zinvolle, doen over doodgaan en daarna, maar telkens ketsen die uitspraken weer terug binnen die begrensdheid, en dat is nu net iets dat wij niet willen, of weigeren te aanvaarden. We zouden zo graag buiten die begrensdheid van het bestaan zekerheden willen leren kennen, leren ontdekken; zo zijn we nu eenmaal; we zijn daartoe de wereld al afgegaan, hebben wetenschap ontwikkeld ten goede en ten kwade; we zijn het heelal ingegaan en we kunnen zelfs nu buiten ons eigen melkwegstelsel treden, terwijl het trouwens moeilijker wordt om als mensen tot elkaar toe te treden. Ja, gemeente, we weten wel veel, heel veel, steeds meer, maar we weten 'hét' niet, binnen onze begrensdheid, we hebben cognitieve moeite, heet dit, cognitieve moeite met alle vragen rondom ons eigen bestaan, het leven met de dood, met een leven na de dood, laat staan rondom een opstanding van doden. Terecht durven we zelfs de vraag te stellen 'wat doe ik hier in godsnaam?' Jezus gaat echter een andere kant op in onze tekst. Jezus neemt de begrensdheid van het bestaan niet als een vertrekpunt bij deze grote vragen. Niet in of vanuit de begrensdheid van ons eigen bestaan, dat deze eeuw of tijd genoemd wordt, maar op totaal andere wijze, misschien er naast? – en dan niet als plaatsbepaling –, komt een eeuw en tijd op ons af, waar dat doodgaan geen rol speelt, waar deelgenomen kan worden aan opstaan van wat dood is gegaan; dan gaat het niet meer om de dode als dood ding, maar om degene die als mens, als persoon met eigen identiteit gestorven is. Met andere woorden: de dode is na het doodgaan een gestorvene die niet weer kan sterven, zegt Jezus, en waarom? Omdat het God om het leven gaat en niet om dood; het gaat God om leven binnen en naast de begrensdheid van ons bestaan; en dat komt op, dat staat op, overal waar God is, 'Opstanding' heet dit, aldus de visie van Jezus. We blijven daarbij genoemd worden 'kinderen', blijven bij elkaar horen, maar dan niet als 'kinderen van deze eeuw of tijd' begrensd geboren met DNA en al, maar als 'kinderen van God', als eigen mee-levenden van God, deelgenoten aan 'Opstanding', als 'engelen'. Dit is van een nieuwe aard, wordt een nieuwe aard-e, een Koninkrijk dat kome; en uiteraard hebben we daar niet alleen cognitieve moeite mee; we moeten dan maar het weten opheffen om aan geloven een plaats te geven, zo schreef Immanuel Kant, die

grote Duitse filosoof al; neen, het gaat verder: we hebben er ook geloofsmoeite mee. Want: kun je dit in onze dagen nog wel geloven vanuit die begrensdheid van het bestaan?

Jammer is dat Lucas in dit verband weglaat wat de evangelisten Mattheüs en Marcus wel schrijven; zij laten Jezus zeggen dat Hij vindt dat de Sadduceeën eigenlijk aan het dwalen zijn met die vragen over dood en opstanding, en dat zij de kracht van God niet kennen, klaarblijkelijk; Er valt hier niets op te lossen door de mens, nee, het is een kwestie van de kracht – dynamis, dynamiek staat er in het Grieks – van God Zelf. Daar is niets menselijks aan. Jezus gaat verder en wil al duiden op een werking van die dynamiek van God; Hij zegt tegen de Sadduceeën: ‘Maar dat de doden opgewekt worden, heeft ook Mozes bij de braamstruik aangeduid, waar hij de Heer noemt de God van Abraham en de God van Isaak en de God van Jakob. Hij is niet een God van doden, maar van levenden, want voor Hem leven zij allen’. God gaat in Zijn ongekende kracht een eigen gang, trekkend door de begrensdheid van ons bestaan heen, al bij Abraham, al bij Isaak, al bij Jacob, al bij u en uw geliefden, of zij nu leven of reeds gestorven zijn. Het klinkt alsof de begrensdheid van ons bestaan wordt doorbroken van de kant van God en dat geschiedt al – dit had Jezus duidelijk gemaakt met zijn rondtrekken voordat Hij in Jeruzalem was gekomen – het mag al geschieden in het doen en maken van gerechtigheid, barmhartigheid, liefde, compassie, trouw, vrede, die wezenskenmerken die zo bij God en zijn Opstanding passen. Alles wat dood maakt en gaat kan hier niet tegenop! Jezus’ Opstanding zou worden tot een startmotor van nieuw leven waar dood niet meer telt. God is niet een God van doden, van wat dood is gegaan of dood gaat, maar is God van levenden, van wie leefde en van wie zal leven. En als we dan toch de vraag stellen ‘is er een leven na de dood?’ dan mogen we tegelijk de vraag leren stellen of er wel een dood is na dit leven? Voor God is het antwoord duidelijk: er is leven, waar ook maar, binnen en naast de begrensdheid van het bestaan. Wij mogen daar lerender wijze deelgenoot van zijn, met alle vragen, alle aarzelingen, maar in de overtuiging dat de Opstanding de kern van de inhoud ook van ons huidige bestaan mag blijven. De apostel Paulus heeft dit haarscherp aangevoeld toen hij aan Corinthe schreef dat de Opstanding van Jezus de inhoud van de prediking en geloven mocht worden. Dat is bijna niet te geloven! Hoe dit precies is en hoe het er exact uit ziet? Ach, gemeente, laat dit maar aan God over... want uw bestaan wordt en is reeds betrokken in een door God bezielde verband, ten leven. Dat is niet mis! ...

Zij durfden Jezus niets meer te vragen! Amen.